

Manuál laskavého krotitele dětí

© Jan Dag Puš 2015

motto: Když vám nezabraly chytrý rady, zkuste ty blbý

To je ale hodné dítě!

„Ten je ale hodný, podívej, ten se umí hezky chovat!“ Ukazovali na dítě, které jsem měl v péči, jinak postrach domova, škol, ulice. Smál jsem se a říkal si, že to je asi vrchol mé profesní kariéry!

Někdy si připadám jako vtělená laskavost, někdy jako krotitel. Když jsem o problematice nic nevěděl, celkem to šlo. Pak jsem pilně studoval a poznatky aplikoval a šlo to méně. Pak jsem se vrátil k přirozenosti a bylo to nejlepší.

Poučená jednoduchost.

Nejlepší pro mne, někomu může zabírat něco jiného. Každý si hledá svoji cestu k dítěti tak, jako jí hledá k celému světu i k sobě samému.

Někdy to jde a někdy také ne

Léta pracuji s dětmi s „poruchou chování“. Děti s všemožnými postiženími, zejména autismem. Často se mi podaří jejich projevy agresivity zklidnit. Často se mi to podaří hodně dobře. A někdy také vůbec.

Pokusím se shrnout, na co jsem za ty roky pokusů a omylů, studia, praxe a znovu omylů, přišel.

Jako vždy, je to vlastně nesmírně jednoduché. Bohužel, také nesmírně těžké.

Na začátek čirá abstrakce

Zaklínáme se integrací a přitom sestavujeme složitá pravidla na oslovování posti. . . pardon dětí s postižením. Obřadnost asi není zrovna integrace. Jít na procházku s jedním nevidomým a jedním PAS je pak náročnější na etiketu než oběd s královnou a papežem. Děti, pokud mluví, sami často říkají, jak je to štve.

Aplikujeme mechanicky všemožné poučky, rafinované postupy. Kroužíme kolem dítěte, jako by to byl nějaký nebezpečný marťan.

Opravdu je tak bizarní a specifické, že dítě si rádo pouští kamínky po skluzavce, šlape do louží, odmlouvá? Koukněme se na „normální“ děti nebo si vzpomeňme na sebe.

Zkusme někdy to dítě brát jako jakékoliv jiné dítě! Zkusme se k němu chovat naprosto bez předsudků, že to (něco) nejde.

Šílený nápad? Někdy to funguje. Někdy velice dobře! A někdy vůbec.

Ale je to „knížecí rada“, co?

Trochu praktičtěji

1) První, základní a vlastně dostačující: Zájem. Dítě Vám odpustí všechno. Všechno krom nezájmu.

My dospělí jsme na tom stejně. Podívejte se na takové setkání přátel. Jak všichni nervozně poposedávají a skáčou druhým do řeči, jen aby měli na chvíli pozornost, kterou stejně nemají, protože jí nedávají, jen jí chtějí přijímat.

Takové dítě je na tom s možnostmi se prosadit a být vnímáno hůř. Postižené ještě mnohem hůř. Co mu nakonec zbývá, než něco provést? Že si tím způsobí nepříjemnosti? Co na tom, viz první věta, nic není horší než nezájem.

To se to radí, když takové dítě člověka zaměstná na celý den. A postižené zaměstná klidně i dva lidi. Snad ještě zbude síla na nějaké to učení, ale sám se mu dobrovolně věnovat? To nejde. Znam to.

Jenže to je bludný kruh. Dítě pak na získání pozornosti je ochotné použít čím dál silnějších akcí. Tím víc vyčerpá rodiče, asistenty a ti se opět zmůžou jen na zajištění základních potřeb, restrikcí a případně to učení, což ale není vzájemnost.

Zájem! Dejme mu ho dřív, než si ho bude chtít vzít sám!

Někdy to pomůže, někdy naprosto úžasně! A někdy vůbec. Ale je dobré to zkusit.

2) Také základní a také někdy dostačující. Vhodná komunikace. Vracím se na začátek: Zkusme se i v tom chovat „normálně“. Říkejme, co se nám líbí, a nebojme se říct „tohle se nedělá“, i když nás učili, že je třeba nevhodné chování ignorovat. Na to ignorování třeba dojde, až selžou nejobyčejnější způsoby.

To ale nestačí. Musíme se chovat nenormálně. Ano, je to samý paradox, vše je stále jinak. V něčem musíme komunikaci upravit tak, aby byla vůbec dešifrovatelná.

Nikdo asi neukazuje nevidomému obrázky a neslyšícímu nevypráví. Ale kolik lidí (téměř všichni) zahrne dítě autistické, s poruchou soustředění, ADHD... desítkou, stovkou informací, rad, proseb, příkazů.

Chrlí to jedno za druhým. Mluvme pomalu, zřetelně, jen o jedné věci. Chtějme jednu věc a teprve, až to vyřešíme, další. Mluvme-li na dítě, přesvědčme se, že nás poslouchá.

Pauzy! Pauzy! Každý máme různou dobu, kterou trvá, než nám „to dojde“. Někdo jí má hodně dlouhou. Jenže my dáme pokyn, dítě nereaguje, tak ho začneme tahat, motivovat, podmiňovat a... ono stále nic a... Ono mu to třeba jen ještě nedošlo do hlavy. Neví ani, co po něm chceme, a dostává se do afektu.

Čekat, čekat! Zpomalit!

A říkáme-li ne, je to opravdu Ne? Nebo je to jen nezávazné vyjádření? A když řekneme Ano?

3) Hranice. Celý život zjišťujeme, kde jsou hranice, kam až můžeme. Od narození až ke smrti. V rodině, škole a práci. Rádi bychom je posunuli dál, ale nějaké mít chceme. Bez hranic jsme unášení prostorem, není se o co opřít, proti čemu vzepřít, ani kam dojít.

Většina z nás má schopnost ty hranice odhadnout. Jiní si to musí zkusit.

Pokud „nenarazí“ půjdou dál, to je přírodní zákon. Pokud stále nenarazí, začnou sami pro-

padat zmatku, nejistotě. Jsou ztraceni.

My také, to dítě je už hodně daleko a stále se nezastavilo. A samo, když navíc nemá brzdu v empatii a sociálním odhadu, se nezastaví. Nikde.

Ještě praktičtěji

Rozumí, co chceme?

Ví, co se chystáme společně dělat a jak to bude krásné, okouzlující? Nebo kouká a neví, zmatek narůstá až k výbuchu?

Rozumí, co nechceme?

Řádně vyškolení pozitivní výchovou ono „ne“ ani neříkáme. Nedělá se to. Nesmí se to. Škodí to. Pak je ovšem otázkou, jak má to nebohé dítě zjistit, že do ulice se neběhá, bratříček se neškrťí? Dali jsme tomu dítěti vůbec šanci to samo zpracovat? Slyšelo to? Ono třeba hodí kámen do vozovky. Dejme tomu, že dítě (třeba autistické) to dělává. Dejme tomu, že se nedaří mu to rozmluvit. Jak mu to říkáme? V nejhorším případě delším projevem, ve kterém upozorníme na morální aspekty, dopravní bezpečnost a globální efekt takového házení. Nebo na druhé straně něčím na úrovni facky.

Co se inspirovat bohatou mimikou a gestikulací herců z němé ery filmu? Přinutit dítě, aby se na nás podívalo a přehrát nějaké opravdu zřetelné NE.

Může si vybrat?

Když po něm chceme něco, co se mu ale opravdu nelíbí, dáme mu to jako možnost, kde jedna je výrazně lepší (z té hromady odpadků si nic nevezmeš! Nebo, víš co? Chceš si vzít tuhle krabičku?)?

Má své koníčky?

Dítě se baví většinou tím, co my považujeme, v lepším případě, za ztrátu času. A postižený (mentálně) na tom není lépe. Může se pár hodin koukat na kanál, když si myslí, že je to dobrý nápad a baví ho to?

Je s námi vůbec sranda?

Omezená mimika a reakce dítek specifických, „našich“, vedou k dojmu, že o něco jako je radost a smích vůbec nestojí, neumí to. Ale kdeže! Je s námi sranda? Nebo jen kážeme, přikazujeme, nakazujeme, učíme a mučíme?

Zcela prakticky

Několik příhod ze života. Všeemožná řešení. Řešení situace, ne celého života! Ale i tak dobrý.

Byl to vždycky masakr. „Půjdeme ven?“ „Ano, ano! To bude krása úchvatná!“ Volá nadšeně dítě, libující si v řeči květnaté. Při pokusu ho obléct ovšem začíná litý boj. Ne a ne! Jednou jsem nechal ostatní jít a zůstal s ním, nadšeně halasícím o kráse procházek, v místnosti.

Ošetřoval jsem si rány, z předchozí, úchvatné a nádherné cesty ven a koukal.

Asi po patnácti minutách se sluníček začal obouvat. Sedám si k němu, nechávám ho, ať mne zaměří a ptám se „Tak jdeme?“. Vstává a jde. A tak to pak bylo vcelku pokaždé, když jsme měli čas. Ta doba, kdy informace došla až do mozku, byla u něj hodně dlouhá.

Na neštěstí vyplněná zdánlivým souhlasem.

Jiného mi ze speciální školky pro děti pas přinášeli do šatny většinou dvě. Řval, kopal. Nechtěl domů. Nebo tedy, tvrdil to.

Pokaždé to bylo stejné. „Půjdeme rovnou domů, nebo přes hřiště?“. Po nějaké době řekl: „Přes hřiště“. „Tak se obleč a jdeme.“. Povídám. A šli jsme v klidu na hřiště a pak domů.

Tenhle zase házel, házel a házel. Všechno, tady i věci tvrdé a ostré. Však mám na něj dvě památky. Tak jsme mu nafoukli balonky a házel je. Balonek nebolí. Ale on už nehází většinou vůbec. Osvícená maminka i jeho asistenti ho nechají, aby se každý den věnoval své milované práci. Trhat travičku a sledovat jak padá. Myslím si, že to štěstí, že smí se bavit po svém, je asi tak velké, že pak ty hloupé požadavky okolí vlídně akceptuje.

Víte že když má někdo žvýkačku, o kterou moc stojí, špatně se mu plive po okolí?

Tuhle příhodu znám jen zprostředkovaně, ale na závěr je myslím dobrá:

Dívka zase nechtěla do školy. Nikdy a ten den zvláště. Častovalo okolí slovy nehledanými, vrhala předměty, chtěla se rvát. Shodou okolností u toho bylo několik fundovaných lidí, kteří napřeli své vědomosti a znalosti, aby jí přesvědčili.

Marně.

Až přišel řidič, co jí do té školy vozil a pravil hlasem, co nepřipouštěl odpor: „Nasaď si čepici a jedem!“

Nasadila si čepici a jeli.

Na závěr

To, co píší, není objev, ani nic nového. Ale kdo chce, může to vzít jako ty děti, je to dobrá metoda. Přečíst a nechat co to časem udělá. Třeba se kousek z toho bude někdy hodit.

Děkuji za pozornost a hezký den!